

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра соціальних структур та соціальних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана

Кузьменко Т.М.

«31» 08 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ НЕРІВНОСТЕЙ»
для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
освітній рівень магістр
освітня програма «Соціальні технології»
вид дисципліни: обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2020/2021
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: професор Куценко О.Д.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2020

Розробник: Куценко Ольга Дмитріївна – доктор соціологічних наук, професор, в.о. завідувачки
кафедри соціальних структур та соціальних відносин

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. зав. кафедри _____

(підпис)

(Куценко О.Д.)
(прізвище та ініціали)

Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Голова науково-методичної комісії _____

Червінська Т.Г.

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів сучасні знання про системні прояви та причини соціальної нерівності, провідні методології соціологічного дослідження нерівності, їх причин та наслідків (з точки зору евристики та обмежень методологій), навчити здійснювати соціологічну експертизу стану і причин соціальних нерівностей в суспільстві \ групі \ організації.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- Знати основи теорії соціальної структури і стратифікації;
- Вміти працювати з соціологічними даними, здійснювати їх статистичний аналіз;
- Володіти навичками роботи з англійською науковою літературою.

3. Анотація навчальної дисципліни / референс:

Дисципліна фокусується на вивченні методологічних підходів в дослідженнях соціальних нерівностей, їх форм прояву, причин та наслідків в суспільстві. Принциповою складовою є відпрацювання знання про способи соціологічної ідентифікації та вимірювання багатомірних нерівностей в термінах спроможності скористатись благами, рівня та якості життя, бідності і багатства, соціального відторгнення, ефектів приналежності до соціальних класів і статусних груп. Програма супроводжується аналітичними завданнями і дослідницькою роботою в малих групах протягом семестру.

4. Завдання (навчальні цілі)

1. Оволодіти сучасними методологічними підходами до вивчення соціальних нерівностей, виявлення їх чинників;
2. Сформувати вміння здійснювати соціологічну експертизу стану нерівностей;
3. Поглибити соціальну чутливість до проявів соціальних нерівностей, критичне мислення;
4. Розвинути вміння обговорення, обґрунтування та презентації результатів дослідження нерівностей.

Вивчення дисципліни сприяє оволодінню наступними компетентностями:

- фк1. Здатність застосовувати сучасні та новітні соціологічні концепції й теорії для аналізу та інтерпретації соціальних явищ і процесів.
- фк3. Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати актуальні проблеми українського суспільства та глобальної спільноти.
- фк4. Здатність зіставляти соціокультурні особливості, соціальні відмінності та нерівності, причини їхнього виникнення та наслідки для суспільного розвитку
- фк8. Здатність використовувати сучасні концепції навчання у викладанні соціологічних дисциплін.
- фк9. Здатність застосовувати соціологічні знання, вміння та навички у міждисциплінарних дослідженнях
- фк 14. Вміння діагностувати стан комунікативних та організаційних процесів, розробляти та обґрунтовувати напрями підвищення їх ефективності.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати сучасні та новітні соціологічні концепції й методологічні підходи до діагностики та інтерпретації соціальних нерівностей	Лекції, практичні заняття	Експрес-опитування, усна відповідь, тест	15
2.1	Вміти застосовувати сучасні та новітні соціологічні концепції й методологічні підходи	Лекції, самостійна робота	Практичні завдання, дискусії	15

	до діагностики та інтерпретації соціальних нерівностей		в класі	
2.2.	Вміти зіставляти соціокультурні особливості, соціальні відмінності та нерівності, причини їхнього виникнення та наслідки для суспільного розвитку	Практичні заняття, самостійна робота	Аналітична записка, обговорення в класі	15
2.3.	Вміти аналізувати соціологічну інформацію для вирішення практичних завдань діагностики та регулювання соціальних нерівностей	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	Практичні завдання, есе,, експрес-опитування	15
2.4.	Вміти здійснювати пошук, обробку та аналіз інформації з різних джерел	Практичні завдання, самостійна робота	Командний дослідницький проєкт	15
3.1.	Презентувати і аргументовано доводити використання новітніх методів збору та аналізу соціологічної інформації для вирішення дослідницьких завдань	Практичні завдання, дискусії, самостійна робота	Есе, усні виступи, тести	15
4.1	Демонструвати автономність і відповідальність у збиранні, систематизації та узагальненні соціологічної інформації для підготовки аналітичних рішень, експертних висновків і рекомендацій.	Лекції, практичні завдання	Командний дослідницький проєкт, аналітична записка	10

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни						
	1.1	2.1	2.2.	2.3.	2.4.	3.1.	4.1.
прн14. Виявляти, діагностувати та інтерпретувати актуальні проблеми соціуму на національному та міжнародному рівнях	+	+	+				
прн16. Зіставляти соціокультурні відмінності та соціальні нерівності; причини їхнього виникнення та наслідки для розвитку соціуму		+	+	+			+
прн17. Обґрунтовувати використання новітніх методів збору та аналізу соціологічної інформації для вирішення практичних завдань у різних сферах суспільного життя.				+	+	+	
прн21. Використовувати знання сучасної соціологічної теорії та методології для вирішення завдань прикладних досліджень соціальних спільнот, інститутів, процесів та громадської думки.	+	+		+			
прн22. Демонструвати вміння збирати з різних джерел, систематизувати та узагальнювати соціологічну інформацію для підготовки аналітичних рішень, експертних висновків і рекомендацій.				+	+	+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів

Семестрове оцінювання:

Форми роботи	Min балів	Max балів	Результати навчання
Усні виступи та есе на основі критичного аналізу, узагальнення інформації з наукової та публіцистичної літератури, участь в обговореннях (5 балів x 2)	6	10	РН1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1
Експрес-опитування (2 бали макс. x 3)	3	6	РН 1.1, 2.1., 2.3.
Аналітична записка з аналізу емпіричних даних	6	10	РН 2.4, 3.1, 4.1
Тестовий контроль	6	10	РН1.1, 2.1, 2.3

Командний дослідницький проєкт	14	20	PH2.1., 2.4, 3.1, 4.1
Презентації результатів командного проєкту в аудиторії	1	4	PH3.1, 4.1
Семестровий підсумок	36	60	
Загальний підсумок з врахуванням іспиту для успішного завершення дисципліни	60	100	

Підсумкове оцінювання іспит PH 1.1, PH2.1, PH 2.2, PH2.3 – максимум 40 балів, мінімум - 24.

Умови допуску до підсумкового іспиту: підсумковий семестровий бал не нижче 36 на основі виконання перелічених форм семестрової роботи з оцінками не нижче мінімальних за конкретні форми роботи.

Студенти, мають обов'язково відпрацювати пропуски лекційних та практичних занять в усній та/або письмовій формі за поставленими на занятті питаннями/завданнями не пізніше 3-х тижнів після пропущеного заняття в години консультацій викладача.

7.2 Організація оцінювання:

1. Усні виступи та есе, участь в обговореннях (протягом семестру)
2. Експрес-опитування в аудиторії (теми 1, 5, 6);
3. Аналітична записка (теми 4-6);
4. Тестовий контроль (теми 1-10).
5. Підготовка і проведення командного дослідження (з 4-го тижня роботи);
6. Презентація командами та захист результатів проєкту (заключне заняття).

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	практичні	Самостійна робота
<i>Теоретико-методологічна частина 1.</i>				
1	Організація дисципліни та основні вимоги Тема 1. Виклики соціальних нерівностей суспільству і соціології	2	2	6
2	Тема 2. Сучасні теоретико-методологічні підходи до вивчення і пояснення соціальних нерівностей	2	2	6
3	Тема 3. Проблема критеріїв та індикаторів соціальних нерівностей	2	2	6
<i>Частина 2. Нерівність якості життя: структурні виміри</i>				
4	Тема 4. Методології дослідження нерівностей якості життя	2	2	6
5	Тема 5. Методології дослідження економічних нерівностей	2	2	6
6	Тема 6. Методології кроссекційного аналізу нерівностей	2	2	6
<i>Частина 3. Класовий аналіз нерівностей</i>				
7	Тема 7. Неоуберіанська класова методологія Дж.Голдторпа	2	2	6
8	Тема 8. Неомарксистська класова методологія Е.О.Райта	2	2	6
9	Тема 9. Методологія Європейської соціально-економічної класифікації	2	2	6
10	Тема 10. Експертиза стану соціальних нерівностей	2		6
	<i>Заключна навчальна конференція за результатами командних досліджень</i>	-	2	20
	ВСЬОГО	20	20	80

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 20 год.

Практичні заняття - 20 год.

Самостійна робота – 80 год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Буравой М. Социология и неравенство // Социологические исследования. – 2015. – №7. – с.5-14. - https://www.isras.ru/files/File/Socis/2015_7/Buravoi.pdf
2. Малиш Л. Принципи та правила вимірювання структурних нерівностей у соціології. – Київ : НаУКМА, 2019. – 370 с.
3. Методика розрахунку показників соціальних виключень та стану бідності за умовами життя, затверджена наказом Державної служби статистики України від 29.12.2017 №340/ - https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2017/340/340_2017.htm
4. Райт, Е. О. (Ред.). Підходи до класового аналізу \ Переклад з англ. О. Симончук. -Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. – 287 с.
5. Симончук, О. Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу. Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. – 416 с.

6. Соціальні нерівності: сприйняття українським суспільством (Заключний звіт) \ Бакіров В., Куценко О., Сокурняська Л. (ред.). – Харків: Соціологічна асоціація України, 2018. – с. 3-5, 14-16. - http://sau.in.ua/app/uploads/2019/07/ZVIT_SOCIALNI-NERIVNOSTI_2018_.pdf
7. Стіглиць Дж. Ціна нерівності. Як теперішнє поділене суспільство загрожує нашому майбутньому \ Пер.з англ. – К.: Темпора, 2017. – С.12-15, 68-85. АБО: Стіглиць Дж. Цена неравенства. Чем расслоение общества грозит нашему будущему \ Пер. с англ. - Москва; Эксмо 2015. – С.12-16, 48-68. - <http://www.library.fa.ru/files/Stiglitz-prize.pdf>
8. Abigail McKnight, Pedro Mendes Loureiro, Polly Vizard (2018) Multidimensional Inequality Framework \ Atlantic Fellows. – <http://sticerd.lse.ac.uk/inequality/the-framework/media/mif-framework.pdf>
9. Gimpelson V., Treisman D. Misperceiving Inequality \ IZA Discussion Paper No. 9100. - June 2015. – 41 p. - <http://ftp.iza.org/dp9100.pdf>
10. Measuring And Reporting On Europeans' Wellbeing: Findings From The European Social Survey \ ESS. - <http://esswellbeingmatters.org/data/index.html> ; <http://esswellbeingmatters.org/drivers/index.html>

Додаткова:

1. Вимірювання якості життя в Україні, Аналітична доповідь, Лібанова Е.М., Гладун О.М., Лісогор Л.С. та ін. – К.: 2013. – Сс. 7 - 33. – Режим доступу: http://www.idss.org.ua/monografii/UNDP_QoL_2013_ukr.pdf
2. Ерік Олін Райт Клас має значення \ Спільне. Журнал соціальної критики. - №4, 2012. – С. 11-24.
3. Классовое общество: теория и эмпирические реали / под ред.С.Макеева. Киев: Ин-т социологии НАНУ, 2003. - С.11-81; 82-115.
4. Коваліско Н. В. Методики та результати багатовимірної аналізу соціальної нерівності \ Вісник Львів. ун-ту. Серія соціол., 2010. Вип. 4. - С. 105–112.
5. Куценко О.Д. Общество неравных: Классовый анализ неравенств в современном обществе: опыты западной социологии. - Харьков: Изд_во Харьковского нац. Университета, 2000.
6. Куценко О. Соціальні класи і політична мобілізація (порівняльний аналіз європейських країн крізь призму трьох типів класових розколів) \ Соціологія: теорія, методи, маркетинг / Науково-теоретичний часопис. – Липень-вересень. - № 3. – 2012. – С.3-27.
7. Куценко О. Соціальні класи: соціологічні інтерпретації і підходи до вивчення \ Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Соціологія. - № 5, 2014. – С. 69-75.
8. Макеєв С., Коваліско Н. Глобальний і локальний діалект нарративу про нерівність // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2017.- №4. <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-4/5.pdf>
9. Методика комплексної оцінки бідності | від 18.05.2017 № 827/403/507/113/232 - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0728-17>
10. Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу / за ред. Е.М.Лібанової. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2012.
11. Новые социальные неравенства \ Под ред.С.Макеева. – Киев: Институт социологии НАН Украины, 2006. - http://i-soc.com.ua/institute/el_library_makeev.php
12. Савельєв Ю. Б. Багатовимірна сучасність: соціальне включення в оцінці суспільного розвитку. Монографія. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2017. – 447 с.
13. Сен А. Развитие как свобода / Пер. с англ. Москва: «Новое издательство», 2004. - 432 с.
14. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь / кер. авт. колективу Е.М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. - С. 192-256. http://ecns.kiev.ua/share/upload/Dopovid_zabezpechennya_spravedlyvosti.pdf

15. Терборн Г. Глобальное неравенство: возвращение класса \ Глобальний Диалог. Бюллетень Международной Социологической Ассоциации. - Вып.2.1, 2011. – Режим доступу: <http://isa-global-dialogue.net/wp-content/uploads/2013/07/v2i1-russian.pdf>
16. Черенко Л.М. Нові форми бідності в Україні: основні прояви та оцінка // Демографія та соціальна економіка. – 2015. – №1. – С.11-21. Режим доступу: file:///D:/My%20Documents/Downloads/dse_2015_1_3.pdf
17. Cowel Frank A. Measuring Inequality. – Oxford University Press. – P. 75-98. - http://darp.lse.ac.uk/papersDB/Cowell_measuringinequality3.pdf
18. Grusky D. The Contours of Social Stratification / D. Grusky // Общество в переходный период: социальные проблемы в фокусе социологии – <http://www.sociology.kharkov.ua/rus/focus.php>
19. Håkon Leulfsrud, Ivano Bison & Erling Solheim SOCIAL CLASS IN EUROPE II / European Social Survey 2002-2008. - Norway, Italy, 2010. – Pp.9-11, 25-28.
20. Savage M., Devine F. etc. A New Model of Social Class: Findings from the BBC's Great British Class Survey Experiment \ Sociology - April Vol. 47, No. 2, 2013. – P.220-249. <http://soc.sagepub.com/content/47/2/219.full.pdf+html>
21. Sabina Alkire. The Capability Approach and Human Development \ Microsoft PowerPoint - OPHI-HDCA SS11 - Intro to the Capability Approach, SA.ppt - Slides 1-22. - <https://www.ophi.org.uk/wp-content/uploads/OPHI-HDCA-SS11-Intro-to-the-Capability-Approach-SA.pdf>
22. Treiman D. Ganzeboom H. The Fourth Generation of Comparative Stratification Research. In The International Handbook of Sociology. Sage publ. 2000.
23. Walby S., J.Armstrong, S.Strid. Intersectionality: Multiple Inequalities in Social Theory \ Sociology. – 2012, 46(2). – Pp. 224–240. <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/21791/1/Intersectionality%20Multiple%20Inequalities%20in%20Social%20Theory%20-%20VoR.pdf>

10. Додаткові ресурси:

- The European Social Survey (the ESS) <http://europeansocialsurvey.org/>
- Making personal happiness and wellbeing a goal of public policy \ London School of Economics and Political Sciences <https://www.youtube.com/watch?v=dpA73a9bbuU>
- Monitoring quality of life in Europe https://www.researchgate.net/publication/259257937_Monitoring_quality_of_life_in_Europe
- R.Inglehart Happiness is Different Things to Different People: Subjective Well-being in Global Perspective https://www.youtube.com/watch?v=Y1acwqIIFtY&list=PLUoldIt9EA7B_nuU-LHirTdiF9K4Azl0
- Quality of life indicators \ Eurostat Statistics Explained. - http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Quality_of_life_indicators
- What happiness is? Hedonic or Eudaimonic? \ Навчальне відео на you-tube. - <https://www.youtube.com/watch?v=PdRE6-mJrYY>
- World Happiness Report 2020. - <https://worldhappiness.report/ed/2020/#read>
- Індекс людського розвитку ООН <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/>
- Українське суспільство: соціологічний моніторинг. Інститут соціології НАН України http://i-soc.com.ua/institute/el_library.php